

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

№ 10, 2016

[Назад](#)

[Головна](#)

0 0 0 0 0 0 0 0

УДК 330.35: 658

А. І. Неклеса,
аспірант кафедри економіки підприємства,
Полтавська державна аграрна академія, м. Полтава

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

А. І. Neklesa,
Postgraduate student, Economics of Enterprise Department, Poltava State Agrarian Academy, Poltava

ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF ENTERPRISE ECONOMIC DEVELOPMENT

Стаття присвячена концепціям економічного зростання. Підвищення потреб, вичерпання традиційних ресурсів, збільшення чисельності населення зумовлюють рішення двоєдиної задачі: економічного росту й ефективності економіки. Звертається увага, що економічний ріст має сенс тоді, коли він сполучиться із соціальною стабільністю і соціальним оптимізмом. В якості класифікаційних ознак виділено: фактори росту або уповільнення; негативні позиції; результат. Звертається увага на те, що хлібопекарська галузь є недокапіталізованою. Виділяється такий фактор, як технологічний прогрес, в доповнення праці і капіталу. Для покращення впливу фактора підвищення рівня матеріально-технічної бази виробництва необхідно впровадити на хлібопекарських підприємствах заходи, які будуть направлені на підвищення рівня використання матеріально-технічної бази виробництва.

Науково-технічний процес містить у собі удосконалювання технологій, нові методи і форми керування й організації виробництва. Науково-технічний прогрес дозволяє по-новому комбінувати ресурси з метою збільшення кінцевого випуску продукції.

Акцентується увага на тому, що держава може грати значну роль в економічному зростанні при правильній податковій політиці і політиці інвестування. Об'єктивно необхідно змінювати тип економічного росту і перекладати народне господарство на шлях інтенсивного розвитку.

This article describes concepts of economic growth. Such factors as increase in demands, population growth as well as exhaustion of traditional resources stipulate for solving the dualistic problem which is economic growth and production efficiency. The attention is drawn to the fact that economic growth will make sense in case if it is connected to social stability as well as social optimism. Factors of growth and decline, wrong approaches and results have been determined as classifying features.

The article also highlights that bread baking industry is undercapitalized. The factor such as technological process has been pointed out to supplement the labour and the capital. Some initiatives have to be introduced at bakeries in order to improve a factor affecting a state of material and technical facilities. These initiatives will be intended to upscale material and technical facilities.

Scientific and technical process includes technology improvement as well as new methods and forms of production management.

It will also allow to combine resources in a new way with the aim of increasing the final production capacity.

In addition the attention is drawn to the fact that the government occupies a crucial role in economic growth due to conscious tax policy as well as investment policy. The need exists to change a type of economic growth and enable the national economy to develop intensively.

Ключові слова: економічне зростання, валовий внутрішній продукт, інноваційний технологічний фактор, капіталізація, науково-технічний прогрес.

Keywords: economic growth, GDP, innovative technological factor, capitalization, scientific and technical process.

Постановка проблеми. Економічне зростання є ринковою категорією, теоретичні основи якого відображені в роботах багатьох вчених. Найбільш узагальнене наукове визначення поняття «економічне зростання» дано Кемпбеллом Р. Макконнелл і Стенлі Л. Брю в монографії «Економікс». Економічне зростання вони трактують як збільшення або реального обсягу продукції, або реального обсягу продукції на душу населення. Одночасно ці автори визначають економічне зростання як збільшення виробничих потужностей в результаті збільшення кількості використовуваних факторів виробництва або вдосконалення техніки і технології [1].

Практично всі дослідники дотримуються наведеного трактування поняття економічного зростання. Одночасно наукове осмислення економічного зростання, за величиною якого кожна держава оцінює своє становище у світовій економіці, триває.

Противники економічного зростання в якості аргументів висувають такі, як:

- технічний прогрес веде до забруднення навколишнього середовища, вивільненню робочої сили;
- збільшення суспільного багатства не вирішує проблему бідності та ін.

Ми вважаємо, що рішення поставлених проблем можливо саме в умовах, коли зростаюча економіка дозволяє накопичувати кошти для боротьби за збереження природи, використання безвідходних технологій, підвищувати рівень життя народу, розвивати соціальну сферу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роботами, що розвивають теоретичні основи концепції економічного зростання, були роботи А. Сміта, Д. Рікардо, Т. Мальтуса, Д. Форрестера, Д. Медоуза, Г.Х. Брундтланда, Я. Тинбергена, Р. Соллоу, Н.Д. Кондраг'єва, С.Ю. Глаз'єва та ін.

Постановка завдання. Покращити вплив фактора підвищення рівня матеріально-технічної бази виробництва. Впровадити на хлібопекарських підприємствах заходи, які будуть направлені на підвищення рівня використання матеріально-технічної бази виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для оцінки економічного зростання в сучасній економіці використовують валовий внутрішній продукт або чистий внутрішній продукт, які характеризують стан економіки країни з точки зору військової та політичної могутності, а також валовий внутрішній продукт або чистий внутрішній продукт на душу населення, що свідчать про життєвий рівень населення, тобто про рівень розвитку економіки.

Використовуючи величини цих показників за поточний рік по відношенню до попереднього, можна визначати річні темпи економічного зростання. При трактуванні смислу економічного зростання, використовуючи валовий внутрішній продукт, слід взяти до уваги думку Рузавіна Г.І. він вважає [2], що в даному випадку не враховується ні якість виробленої продукції, ні рівень цін і відображається лише кількісна сторона розвитку держави.

При розрахунку економічного зростання на підставі валового внутрішнього продукту, що припадає на душу населення, важко робити висновки про рівень добробуту населення (неоднакові доходи у різних груп населення, критерієм якості життя є задоволеність нею, наявність дозвілля та ін.). Все це не має кількісної оцінки. І далі Рузавін Г.І. звертає увагу на те, що непрямим джерелом економічного зростання є скорочення робочого часу не стільки за рахунок інтенсифікації, скільки за рахунок механізації, автоматизації виробництва, впровадження новітніх технологій та прогресивних методів праці [2, с. 373].

Підвищення потреб, вичерпання традиційних ресурсів, збільшення чисельності населення зумовлюють рішення двосидної задачі: економічного росту й ефективності економіки. Економічний ріст передбачає збільшення обсягу утворюваних користностей, а, отже, є підвищення життєвого рівня населення. Самий по собі економічний ріст суперечливий. Так, можна домогтися збільшення виробництва і споживання матеріальних благ за рахунок погіршення їхньої якості, за рахунок економії на очисних спорудженнях і погіршення умов життя, домогтися тимчасового зростання виробництва можна і за рахунок хижацької експлуатації ресурсів. Такий ріст або хитливий або взагалі позбавлений змісту. Тому економічний ріст має сенс тоді, коли він сполучиться із соціальною стабільністю і соціальним оптимізмом. Такий ріст припускає досягнення ряду збалансованих цілей: збільшення тривалості життя, зниження захворюваності і травматизму, підвищення рівня утворення і культури; більш повного задоволення потреб і раціоналізації споживання; соціальної стабільності і впевненості у своєму майбутньому; подолання злидні кричущих розходжень у рівні життя; досягнення максимальної зайнятості; захисту навколишнього середовища і підвищення екологічної безпеки; зниження злочинності.

Міхаель П. Тодаро визначає економічне зростання як стійкий процес зростання виробничих можливостей економіки і збільшення внаслідок цього національного доходу [3].

З розглянутих позицій ми робимо висновок, що елементи мікроекономіки беруть участь у формуванні економічного зростання, вимірюваного на макрорівні.

Такої ж думки дотримується Рябова Т.Ф., яка акцентує увагу на тому, що економічне зростання – це кількісна і якісна зміна результатів виробництва і його чинників. Рябова Т.Ф. формулює методичний підхід до вимірювання даного показника. Її формулювання наступне: «своє вираження економічний ріст знаходить у збільшенні потенційного і реального валового національного продукту, у зростанні економічної потужності нації, країни, регіону. Це збільшення можна виміряти двома взаємозалежними показниками: ростом за певний період часу реального ВВП на душу населення. У зв'язку з цим статистичним показником, що відбиває економічний ріст, є річний темп зростання ВВП у відсотках» [4, с. 244].

Проаналізуємо концепції економічного зростання. Згрупуємо їх у тимчасовому аспекті: ранні, 60-х років і сучасні (табл. 1).

Таблиця 1.
Класифікація концепцій економічного зростання

	Представники ранніх концепцій			Представники концепцій 60-х років	Представники сучасних концепцій		
	А. Сміт	Д.Рікардо	Т. Мальтус		Г.Х.Брундтланд та ін.	Я.Тинберген, Р.Соллоу та ін.	Н.Д.Кондрат'єв, С.Ю.Глаз'єв
Фактори зростання або сповільнення	Праця, капітал	Праця, капітал	Праця, капітал, народонаселення	Праця, капітал, народонаселення	Інтенсифікація технологічного розвитку в силу поступового вичерпання природних ресурсів, зростання народонаселення та економ. змін	Праця, капітал, технологічний прогрес	Праця, капітал, технологічні зміни у виробництві
Негативні позиції	Недооцінювання значення розвитку людських знань, прогрес науки і застосування її досягнень для покращення технології та організації виробництва	Недооцінювання впровадження нових винаходів, технологічних удосконалень	Населення має тенденцію зростати в геометричній прогресії, засоби до існування зростають лише в арифметичній прогресії	Запас ресурсів скорочується, технічний прогрес погіршує екологію			
Результат	Зниження прибутковості	Дохід на капітал і процентна ставка зменшуються, що уповільнює економічне зростання	Зростає населення не може себе прогодувати	Виникає межа для економічного зростання або руйнування середовища для проживання людей, зростання їх чисельності,	Сталий розвиток	Економічне зростання	Економічне зростання

				обмеженість ресурсів			

В якості класифікаційних ознак ми виділили: фактори росту або уповільнення; негативні позиції; результат.

Зіставлення ранніх і сучасних концепцій свідчить, що поступово, у міру розвитку людського суспільства і матеріального виробництва фактори росту або уповільнення праця і капітал (А. Сміт, Д. Рікардо) доповнюються чинником народонаселення (Т. Мальтус, Д. Форрестер, Д. Медоуз). У сукупності ці фактори свідчать про межу економічного зростання в умовах зростання населення в геометричній прогресії, а засобів до існування – лише в арифметичній прогресії [5].

Хлібопекарські підприємства на різних стадіях свого життєвого циклу мають у своєму розпорядженні різний склад та структуру капіталу.

Структура капіталу підприємства виступає як спосіб описання його організації з урахуванням основних зв'язків і функцій, які він (капітал) виконує у процесі свого функціонування. Структуру капіталу варто розглядати як систему, що складається із елементів-підсистем, які характеризуються певною ієрархічністю. До таких елементів, за найбільш поширеним підходом, належать уречевлена та неуречевлена частини капіталу. Уречевлена – це фізичний і фінансовий капітал, неуречевлена – людський, інтелектуальний, споживчий, соціальний капітал [6, с. 113].

Низька частка нерозподіленого прибутку і резервів, створених за рахунок прибутку, у власному капіталі може свідчити про те, що хлібопекарська галузь є недокапіталізованою, як і більшість галузей реального сектору економіки України. Така структура власного капіталу хлібопекарських підприємств суттєво ускладнює застосування методик оцінки вартості як власного капіталу, так і середньозваженої вартості капіталу загалом, не дає можливості визначити дійсний стан покриття активів та залученого капіталу, викривляє показники фінансової стійкості підприємства та іншу інформацію для потенційних інвесторів і кредиторів. Тому постає потреба коригування складових власного капіталу з метою приведення у відповідність всіх аналітичних показників [7, с. 151].

Подальше поглиблення наукової думки про сутність економічного зростання в сучасних умовах дозволило вченим виділити такий фактор, як технологічний прогрес (Тинберген Я., Солоу Р. та ін.) або технологічні зміни у виробництві (Кондрат'єв Н.Д., Глаз'єв С.Ю. та ін.) [8, с. 47.]. Дійсно, розвиток технічної думки в світовій економіці дозволяє розробляти проривні технології, що забезпечують економічне зростання. Хоча зрозуміло, що різні країни неоднозначно використовують даний науково-технічний потенціал. Так, Південна Корея, Сінгапур, Гонконг, будучи відсталіми країнами, успішно використовували передові технології і відкриття і досягли значного економічного зростання. На думку Нобелівського лауреата С. Кузнеця, «стієке зростання в економіці досягається шляхом рішучих змін у різних її галузях, поєднання різних факторів в загальному балансі розвитку країн» [2, с. 384].

Для покращення впливу фактора підвищення рівня матеріально-технічної бази виробництва необхідно впровадити на хлібопекарських підприємствах заходи, які будуть направлені на підвищення рівня використання матеріально-технічної бази виробництва [9, с.172]:

- ввести систему щомісячних профілактичних оглядів обладнання з метою виявлення несправностей та своєчасного їх усунення для забезпечення безперервності технологічного циклу;
- ввести практику щотижневого контролю за станом виробничого обладнання;
- посилити увагу щодо систематичного змазування та налагоджування обладнання;
- систематично проводити якісний ремонт обладнання для відновлення втрачених внаслідок фізичного зносу характеристик;
- проводити щорічне відновлення 10–12 % морально застарілого обладнання для підвищення прогресивності матеріально-технічної бази, як це прийнято в міжнародній практиці.

Враховуючи інноваційний технологічний фактор економічного зростання поряд з факторами праці та капіталу, їх взаємозалежність можна представити у вигляді моделі:

Приріст обсягу виробництва = приріст праці + приріст капіталу + технічні зміни [2, с. 383].

Науково-технічний прогрес є важливим двигуном економічного росту. Він охоплює цілий ряд явищ, що характеризують удосконалення процесу виробництва. Науково-технічний процес містить у собі удосконалювання технологій, нові методи і форми керування й організації виробництва. Науково-технічний прогрес дозволяє по-новому комбінувати ресурси з метою збільшення кінцевого випуску продукції. При цьому, як правило, виникають нові, більш ефективні галузі. Збільшення ефективного виробництва стає основним чинником економічного росту.

Висновки. Узагальнивши концепції економічного зростання, ми прийшли до висновку про те, що фактори економічного зростання – праця, капітал і технологічний процес (або процес глобалізації технологічного розвитку) – «заціпають» підприємства, що представляють мікросередовище. Тут вступає в силу органічний зв'язок між макро- і мікро середовищем, що визначає в кінцевому рахунку можливість економічного зростання на рівні держави та підприємства.

Держава може грати значну роль в економічному зростанні при правильній податковій політиці і політиці інвестування. Об'єктивно необхідно змінювати тип економічного росту і перекладати народне господарство на шлях інтенсивного розвитку.

При інтенсивному типі росту головне – підвищення виробничої ефективності, ріст віддачі від використання всіх чинників виробництва, хоча кількість застосованої праці, капіталу може залишатися незмінним. Головне тут – удосконалювання технологій виробництва, підвищення якості основних чинників виробництва. Найважливіший чинник інтенсивного економічного росту – підвищення продуктивності праці. Цей показник можна уявити у виді відношення створеного продукту у натуральному або грошовому вираженні до витрат одиниці праці (людина-година).

Інтенсивний тип економічного росту характеризується збільшенням масштабів випуску продукції, що ґрунтується на широкому використанні більш ефективних і якісно зроблених чинників виробництва. Ріст масштабів виробництва забезпечується за рахунок застосування передових технологій, досягнень науки, більш економічних ресурсів, підвищення кваліфікації робітників. За рахунок цих чинників досягається підвищення якості продукції, ріст продуктивності праці, ресурсозбереження.

Література.

1. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблема и политика / Пер. с англ. Т. 1,2. – М.: Республика, 1992.
2. Рузавин Г.И. Основы рыночной экономики. – М.: ЮНИТИ, 1996. – 423 с.
3. Тодаро М. Экономическое развитие. Пер. с англ. – М.: ЮНИТИ, 1997. – 671 с.
4. Большой коммерческий словарь / Под ред. Рябовой Т.Ф. – М.: Война и мир, 1996. – 400 с.
5. Риккардо Д. Сочинения. – Т.1. – М.: Госполитиздат, 1955.
6. Корж Н.В. Структурирование корпоративного капитала / Н.В. Корж // Экономический часопис – XXI. – 2014. – № 11-12. – с. 113–115.
7. Ровний Я.А. Аналіз складу, структури і динаміки капіталу акціонерних товариств хлібопекарської галузі України / Я.А. Ровний // Економіка та держава. – 2014. – № 11. – с. 150–154.
8. Глаз'єв С.Ю. Теория долгосрочного технико-экономического развития. – М.: ВладДар, 1993., с. 47.
9. Корнієнко Т.М. Комплекс заходів для вдосконалення системи стратегічного управління якістю продукції на хлібопекарських підприємствах харчової промисловості / Т.М. Корнієнко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2013. – № 2. – с. 170 – 174.

References.

1. McConnell, K.P., Bru, S.L. (1992), *Ekonomiks.pryntsypy, problemy i polityka* [Economics:principles, problems and policies], Respublika, Moscow, Russian Federation.
2. Ruzavin, G.I. (1996), *Osnovy rynochnoy ekonomiki* [Concepts of market economy], UNITI, Moscow, Russian Federation.
3. Todaro, M. (1997), *Ekonomicheskoe razvitie* [Concepts of market economy], UNITI, Moscow, Russian Federation.
4. Ryabova, T.F.(1996), *Bolshoj kommercheskij slovar* [Big Business Vocabulary], Vojna i mir, Moscow, Russian Federation.
5. Riccardo, D. (1955), *Sochineniya* [Essays], Gospolitizdat, Moscow, Russian Federation.
6. Korzh, N.V. (2014), *Strukturivannya korporatyvnoho kapitalu* [Corporate capital structuring], Economic annals, Kiev, Ukraine.
7. Rovny, Ya.A. (2014), *Analiz skladu, struktury i dynamiky kapitalu*

aktsionerlykh tovarystv khlibopekarskoi galuzi Ukrainy [Analysis of composition, structure and dynamics of capital of joint stock companies in bread baking industry of Ukraine], Economics and government, Kiev, Ukraine.

8. Glazyev, S.Yu. (1993), *Teoriya dolgosrochnogo technico-*

ekonomicheskogo razvitiya [Theory of long-term technical and economical development], VladDar, Moscow, Russian Federation.

9. Kornienko, T.M. (2013), *Kompleks zakhodiv dlya vdoskonalennya systemy strategichnogo upravlinnya yakystyu produktsii na khlibopekarskykh pidpryemstvakh kharchovoi promyslovosti* [Methods for improving the strategic management system of product quality management at bakeries of food industry], Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini, Kiev, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2016 р.

ТОВ "ДКС Центр"